

Łódź, 20.11.2023

dr hab. Magdalena Szeflińska-Baran, prof. UŁ

Zakład Traduktologii Języków Romańskich
Instytut Romanistyki
Uniwersytet Łódzki

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani mgr Eweliny Stręciwilk

Le rôle de la nominalisation dans les titres de presse. Analyse contrastive de la presse polonaise et française

(Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, 2023)

Promotor: dr hab. Janusz Bień, prof. KUL

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska *Le rôle de la nominalisation dans les titres de presse. Analyse contrastive de la presse polonaise et française*, autorstwa Pani mgr Eweliny Stręciwilk, poświęcona jest zjawisku nominalizacji w języku, a w szczególności roli, jaką odgrywa ono w nagłówkach prasowych. Przedstawione opracowanie stanowi oryginalne, teoretyczno-analityczne studium poświęcone zagadnieniom formalnej i semantycznej analizy mechanizmu nominalizacji w językach polskim i francuskim w kontekście dyskursu prasowego. Doktorantka obejmuje swą refleksją niewątpliwie inspirującą tematykę badawczą sytuującą się na pograniczu językoznawstwa i medioznawstwa. Problem badawczy ujęty z perspektywy kontrastywnej dotyczy porównania funkcji nominalizacji, jaką pełni ona w nagłówkach prasowych w elektronicznej odmianie tego medium w prasie polskiej i francuskiej. Podjęcie tak złożonej i istotnej, z punktu widzenia dyskursu prasowego, problematyki zasługuje na uznanie, gdyż komunikacja medialna, jej formy oraz rola we współczesnym społeczeństwie są nie do przecenienia. Elementem stanowiącym o wartości rozprawy jest również precyzyjne wydzielenie naczelnego problemu badawczego, jakim jest rola nominalizacji, specyficznego mechanizmu językowego, obecnego w sposób szczególny

w nagłówkach prasowych i stanowiącego ich wyróżnik strukturalny, w cyfrowej prasie polskiej i francuskiej. Biorąc pod uwagę tak wyodrębnione tematyczne elementy pracy, należy jednoznacznie uznać, iż zamysł badawczy jest oryginalny a jednocześnie precyzyjnie określony. Na szczególne podkreślenie zasługują przy tym jasno zapisane cele i podstawowe założenia pracy, którymi są odpowiednio: wyodrębnienie i analiza różnic między nagłówkami w prasie cyfrowej polskiej i francuskiej w zakresie form i funkcji nominalizacji.

Rozprawa doktorska Pani mgr Eweliny Stręciwilk liczy 198 stron. Zasadniczy korpus pracy składa się z sześciu rozdziałów, cztery z nich stanowią część teoretyczną a dwa kolejne - część analityczną, opatrzone wstępem i wnioskami końcowymi. Praca zawiera również bogatą bibliografię, na którą składają się oprócz samej literatury przedmiotu, źródła internetowe, wykorzystywane w pracy korpusy językowe, słowniki oraz baza cyfrowa prasy polskiej i francuskiej obejmująca takie tytuły jak: *Do Rzeczy*, *Gazeta Polska*, *Interia*, *Rzeczpospolita*, *France24*, *La Tribune*, *Le Figaro*, *Le Monde*. Struktura rozprawy ma bez wątpienia przemyślany i merytorycznie uzasadniony charakter. Obejmuje ona rozdział wstępny, sześć zasadniczych części pracy, wnioski, bibliografię, streszczenia w językach: francuskim, polskim i angielskim oraz aneks. Należy podkreślić, że aneks stanowi w pracy istotny element, ponieważ zawiera usystematyzowany materiał językowy, złożony z sześciuset jednostek, nagłówków prasowych polskich i francuskich, poddanych analizie w rozprawie. Należy podkreślić, że struktura korpusu językowego stworzonego przez Doktorantkę na potrzeby proponowanej analizy porównawczej jest w pełni uzasadniona. Zebrane w aneksie jednostki pokazują w sposób jednoznaczny, że zostały zachowane proporcje ilościowe i jakościowe w korpusie językowym pracy. Wybrane nagłówki prasowe w równych częściach reprezentują tytuły prasowe polskie i francuskie, co jest szczególnie istotne dla pewnych statystycznych, ilościowych analiz proponowanych przez Panią Ewelinę Stręciwilk w części badawczej rozprawy doktorskiej. Spójność korpusu i odpowiedni dobór jednostek poddanych analizie umożliwiają również wyciągnięcie rzetelnych wniosków o charakterze kontrastywnym w części badawczej pracy.

Przechodząc do zasadniczej części rozprawy doktorskiej przedłożonej do recenzji, należy stwierdzić, że jej struktura nie budzi wątpliwości i jest w pełni uzasadniona problematyką badawczą dysertacji. Co godne podkreślenia, w partiach teoretycznych pracy Doktorantka wyraźnie uwypukla elementy, które będą szczególnie istotne dla samej analizy zgromadzonego materiału faktograficznego. Część teoretyczna pracy składa się z czterech rozdziałów, z czego trzy pierwsze dotyczą szeroko rozumianej problematyki dyskursu prasowego, w tym również zagadnienia nagłówków prasowych, jako elementu o szczególnej

wartości komunikacyjno-pragmatycznej zarówno z punktu widzenia nadawcy komunikatu jak i jego odbiorcy. W pierwszym rozdziale części teoretycznej *Langue de presse*, poświęconemu językowi prasowemu, pojęciami organizującym wywód Doktorantki są dyskurs prasowy i jego wyróżniki na poziomie formalnym i stylistycznym. Język prasy został tu zakwalifikowany jako język specjalistyczny, jedna z odmian języka ogólnego, wyodrębniony na podstawie dwóch głównych kryteriów: przynależności do specyficznej dziedziny (świat mediów) i przewagę stylu nominalnego nad werbalnym. Oczywiście jest to słuszne rozróżnienie przy założeniu, że dziedziny nie definiujemy ściśle, jako domeny wiedzy opartej na swoistej terminologii i uwzględnimy fakt, iż nasycenie dyskursu prasowego stylem nominalnym nie jest równomierne, a nagłówki prasowe stanowią tutaj szczególny obszar wykorzystujący nominalizację jako uprzywilejowany zabieg formalno-stylistyczny.

W kolejnych rozdziałach tej części rozprawy Pani mgr Ewelina Stręciwilk w sposób rzetelny i wnikliwy odnosi się do innych zagadnień szczegółowych dotyczących języka mediów. Porusza kwestie stylów komunikacji prasowej, przyjmując, za wybranymi badaczami, wyróżnienie przynajmniej trzech wariantów w obrębie dyskursu prasowego: stylu naukowego, artystycznego i normatywno-dydaktycznego. W części teoretycznej Doktorantka, prócz samej refleksji nad językiem mediów, stara się nakreślić różnice między prasą tradycyjną a cyfrową, odwołując się do szczególnych cech tej ostatniej, przede wszystkim, do jej powszechnej i łatwej dostępności, zakładanej bezstronności przekazywanych informacji przy jednoczesnej chęci walki o czytelników oraz do możliwości partycypacji w tworzeniu i komentowaniu przekazu prasowego, jaką proponuje czytelnikom. Trzy pierwsze rozdziały kończy syntetyczne podsumowanie przeglądu zagadnień dotyczących prasy cyfrowej i charakterystyka dwóch informacyjnych portali internetowych, polskiej *Interii* i francuskiego *France24*, wykorzystywanych w części analitycznej pracy, jako źródła przykładów nagłówków poddanych badaniu. Najważniejszymi jednak zagadnieniami, z punktu widzenia problemu badawczego zaproponowanego w rozprawie, są kwestie dotyczące nagłówków prasowych i samego zjawiska nominalizacji (rozdziały 2. i 4. w pracy, odpowiednio: *Titres de presse* i *Nominalisation*). Powyższe rozdziały zawierają niezbędny aparat pojęciowy dotyczący podejmowanego w rozprawie problemu badawczego. Przedstawiają w sposób syntetyczny szczegółowe i oparte na solidnych podstawach teoretycznych, wieloaspektowe ujęcia dwóch najistotniejszych dla rozprawy kwestii: typów nagłówków prasowych i ich roli w dyskursie medialnym oraz nominalizacji w języku, jej form i funkcji w tej odmianie komunikacji. Samemu kluczowemu dla dysertacji zjawisku nominalizacji jest poświęcony rozdział 4. w części teoretycznej. Doktorantka przedstawia w nim różne aspekty tego

zjawiska: począwszy od rozróżnienia między nominalizacją/procesem językowym a nominalnością/cechą stylu, poprzez charakterystykę cech formalnych, semantycznych i pragmatycznych form imiennych w języku. Szczególnie istotne dla dalszej analizy omawianego zjawiska w nagłówkach prasowych wydaje się opisanie funkcji, jakie może ono pełnić w dyskursie na poziomie np. kondensacji informacji, ekonomii języka, siły perswazyjnej i możliwości manipulacji przekazywanymi treściami. Wymieniane przez Doktorantkę cechy nominalizacji znajdują swoje odzwierciedlenie w nagłówkach prasowych, w których zajmuje ona szczególnie uprzywilejowane miejsce.

Właściwa część analityczna dysertacji poświęcona zjawisku nominalizacji w nagłówkach prasowych została poprzedzona rozdziałem, bardzo istotnym z punktu widzenia charakteru i metodologii prowadzonych badań, omawiającym zasady konstruowania korpusów językowych i ich wykorzystania w analizach językoznawczych. W rozdziale tym, Doktorantka w sposób klarowny przedstawia klasyfikację korpusów językowych, wykazuje różnice między korpusami językowymi równoległymi i porównywalnymi oraz opisuje kryteria tworzenia korpusów porównywalnych. Omówienie tego ostatniego typu jest szczególnie istotne, gdyż dotyczy właśnie korpusu stworzonego na potrzeby dysertacji przez Autorkę. Kryteria doboru jednostek korpusu, w tym konkretnym przypadku, nagłówków prasowych z informacyjnych portali internetowych polskich i francuskich nie budzą żadnych wątpliwości. Pani Ewelina Stręciwilk wykazała się umiejętnością konstruowania korpusu językowego porównywalnego na potrzeby dalszej analizy językoznawczej o charakterze jakościowym i ilościowym. Struktura zebranego korpusu, spójność gatunkowa, tematyczna i czasowa zostały uwidocznione również w aneksie zbierającym wszystkie jednostki korpusu według przyporządkowania do konkretnych tytułów prasowych. Należy podkreślić rzetelność zebranego materiału, która pozwoliła Doktorantce sformułować uzasadnione wnioski dotyczące głównego problemu badawczego dysertacji.

Kolejny 2. rozdział w części praktycznej pracy *Nominalisations dans les titres de la presse digitale* wprowadza już bezpośrednio w problematykę dysertacji, czyli analizę jakościową i ilościową nagłówków prasy cyfrowej w ujęciu kontrastywnym polsko-francuskim, mającą charakter badania korpusowego. W tym miejscu, już na samym początku, należy podkreślić świadomość, a jednocześnie dojrzałość metodologiczną Doktorantki. Świadczą o tym jednoznacznie elementy takie jak: klarowna rekonstrukcja etapów związanych z konstytuowaniem i opracowaniem korpusu pracy, umiejętność samodzielnego wypracowania aparatu metodologiczno-interpretacyjnego (czerpie on, oczywiście, ze zdobyczy innych badaczy, ale nie w sposób wyłącznie odtwórczy); jasno postawione hipotezy

badawcze, adekwatna egzemplifikacja oraz umiejętne stosowanie narzędzi analizy ilościowej prowadzącej do wyodrębnienia klarownych kategorii predykatów nominalnych i ich frekwencji w nagłówkach prasowych. Rzetelność i precyzja prowadzonej analizy jakościowej oraz wyznaczone przez Autorkę kierunki interpretacji wyników są w pełni uzasadnione i zgodne z głównym problemem badawczym dysertacji. Przejrzysta prezentacja danych liczbowych w postaci schematów i wykresów pozwala w pełni uświadomić sobie skalę i proporcje występowania badanych form i funkcji nominalizacji. Pani Ewelina Stręciwilk, w pierwszym rzędzie zgodnie z założeniami badawczymi dysertacji, poddała badaniu częstość występowania nominalizacji w nagłówkach prasowych francuskich i polskich oraz proporcje tytułów z nominalizacją w stosunku do nagłówków bez grupy imiennej. Analiza wykazała zdecydowaną przewagę nagłówków z frazą nominalną przy jednoczesnym braku znaczącej różnicy między cyfrową prasą polską a francuską w tym zakresie. Wyniki zdają się potwierdzać jedno ze wstępnych założeń dysertacji, że gramatyczne formy nominalne odpowiadają w sposób szczególny funkcji nagłówków prasowych polegającej na kondensacji i obiektywizacji informacji w celu przywołania uwagi czytelników. Tym samym zdają się funkcjonować jako swoiste 'etykiety', nazwy sygnalizujące zawartość i zachęcające do zapoznania się z zawartością artykułu, w naszym przypadku, prasowego. Zresztą siła form nominalnych polegająca na nazywaniu, a tym samym stwierdzaniu istnienia pewnej rzeczywistości, jest często podkreślana we współczesnych badaniach. Kolejne analizy korpusowe zaproponowane przez Doktorantkę skupiają się na wykazaniu częstości występowania w nagłówkach różnych form nominalizacji. W tej części pracy Autorka przyjęła typologię zaproponowaną przez Real Academia Española. Doktorantka koncentruje się nie tylko na stwierdzeniu, że nominalizacja odczasownikowa jest kategorią najczęściej występującą w badanym korpusie, ale również stwierdza, że pociąga ona za sobą wiele zmian w strukturze składniowej nagłówków polegających na zmniejszeniu liczby argumentów predykatu werbalnego, które zostały zaktualizowane przy formie nominalnej odpowiedniego czasownika. W tym wypadku, w przeciwieństwie do poprzednio prezentowanych w pracy wyników badań dotyczących frekwencji struktury nominalnej, konkluzja wydaje mi się już nie tak jednoznaczna. Autorka interpretuje to zjawisko, jako, z jednej strony, spełniające postulat obiektywności i zwięzłości informacji przekazywanej przez nagłówki prasowe, a z drugiej, zachęcające czytelników do zapoznania się z treścią całego artykułu. Moim zdaniem jest to tylko jedna z możliwości interpretacji funkcji pragmatycznej użycia nominalizacji w nagłówkach, gdyż brak aktualizacji niektórych argumentów predykatu werbalnego pozbawia frazy z nominalizacją

szczegółowych informacji np. w kwestii agensa, lub kategorii okoliczników czasu lub miejsca, czy też innych informacji gramatycznych, które zostają usunięte w procesie, najczęściej występującej w nagłówkach, nominalizacji odczasownikowej. W takim wypadku mechanizm ten może stać się źródłem manipulacji opinią publiczną, zwłaszcza w sytuacji, kiedy nasze postrzeganie rzeczywistości ograniczymy tylko do informacji zawartej w tytułach poszczególnych artykułów na portalach internetowych bez zapoznania się z treściami samych artykułów. Oczywiście powyższa uwaga ma jedynie charakter przyczynkowy i nie umniejsza w niczym jakości prowadzonego badania korpusowego ani nie podważa ciekawych wniosków do jakich ono prowadzi. Być może interpretacja pozostawia pewien niedosyt, ale tylko i wyłącznie ze względu na to, że samo zjawisko nominalizacji w języku prasowym i kwestie roli nagłówków w prasie cyfrowej to bardzo szeroki obszar badawczy, pozwalający na przejście od formalno-strukturalnej analizy pewnych kategorii gramatycznych ku obszarowi interpretacji dyskursywno-pragmatycznych, czy też ideologicznych, które zresztą sama Doktorantka sugeruje, jako możliwe kierunki dalszych badań w zakresie nominalizacji i jej funkcji w dyskursie medialnym, otwierając tym samym kolejne perspektywy analiz i interpretacji.

Mimo powyższych uwag, wyodrębnienie analizowanych zjawisk oraz ich interpretacja budzą moją jednoznaczną aprobatę. Proponowany przez Panią Ewelinę Stręciwilk opis wybranych kategorii gramatycznych oraz ich interpretacja semantyczna i stylistyczna są trafne, przenikliwe i wyczerpujące w założonym zakresie badawczym. Należy jednoznacznie stwierdzić, że Pani Ewelina Stręciwilk dysponuje ugruntowaną wiedzą i sprawnością metodologiczną dotyczącą obszaru językoznawstwa, badań korpusowych i dyskursu prasowego. Dzięki temu, Doktorantka nie dokonuje wyłącznie klasyfikacji zebranego materiału analitycznego, ale potrafi także umiejętnie wskazać na możliwe motywacje o charakterze stylistycznym, dyskursywnym i kulturowym, które miały wpływ na powstanie konkretnych nagłówków prasowych z wykorzystaniem konstrukcji nominalnych.

Jeśli zaś chodzi o redakcyjną stronę dysertacji, to zauważyć należy, iż rozprawa przygotowana została z należytą starannością. Na wysoki poziom redakcyjny rozprawy ma wpływ zarówno jej język, jak i precyzyjne przypisy, rzetelność cytowania. Drobnie usterki literowe (str. 5 – po przecinku brak spacji, str. 64 – jest ‘on’, powinno być ‘en’, str. 167 – brak ‘w’ przed ‘prasie’, str.194 – jest ‘*Le monde*’ powinno być ‘*Le Monde*’) nie wpływają na bardzo wysoki poziom redakcyjny rozprawy. Bibliografia została dobrana w sposób selektywny, przemyślany i rzeczowy, świadczący jednoznacznie o bardzo dobrej orientacji Doktorantki w szeroko rozumianej literaturze przedmiotu.

Reasumując: przedłożona mi do oceny rozprawa doktorska Pani magister Eweliny Stręciwiłk prezentuje niepodważalne walory poznawcze, świadcząc jednocześnie o ugruntowanej wiedzy Doktorantki oraz o jej wysokich kompetencjach badawczych. Tym samym z **pełnym przekonaniem stwierdzam, iż rozprawa doktorska Pani mgr Eweliny Stręciwiłk spełnia warunki określone w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 (Dz. U. poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora**, będąc jednocześnie oryginalnym rozwiązaniem problemu badawczego oraz wykazując wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie «językoznawstwo», a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Jednocześnie, mając na uwadze badawczy i w znacznym stopniu nowatorski charakter poddanej ocenie rozprawy, wyjątkową rzetelność i wieloaspektowość prowadzonej analizy oraz bardzo cenny, kontrastywny charakter opracowania, wnoszę o **wyróżnienie pracy**.

dr hab. Magdalena Szeflińska-Baran, prof. UŁ